

POSUDEK K DISERTAČNÍ PRÁCI

Téma: Matkou v pozdním věku: proměny pozdního mateřství od vzniku Československa po současnost

Autorka disertační práce: *Mgr. et Mgr. Michaela Šimečková*

Mgr. et Mgr. Michaela Šimečková zaměřila svou disertační práci na zkoumání proměn pozdního mateřství, které v práci definuje jako stávání se matkou (a to nejen poprvé) po třicátém pátém roce života. Téma pozdního mateřství není pro autorku novým. Jednak svou disertační práci navazuje na svou diplomovou práci, a jednak na téma pozdního mateřství publikovala v prestižních oborových časopisech (Demografie, Historická demografie).

Disertační práce je logicky strukturována, využitá definice pozdního mateřství je vhodným způsobem zdůvodněna a text se čte dobře. Na předložené práci je nutné ocenit metodologicky smíšený výzkumný přístup, který vyžaduje nejen větší objem práce a dobrou znalost více metod výzkumu, ale často i obtížné vyjednávání vztahů a propojování závěrů zde konkrétně kvantitativních analýz demografických dat a kvalitativní a kvantitativní analýzy vybraných medií.

Základní výzkumné otázky představeného metodologicky smíšeného výzkumu byly: „Do jaké míry konverguje poznání o pozdním mateřství vyplývající z kvalitativního a kvantitativního výzkumu medií a kvantitativního výzkumu demografických dat během sledovaných let?“ „Jak se tyto poznatky mění napříč sledovanými lety?“ „Jak lze získané poznatky zasadit do současných teoretických přístupů k odkladu plodnosti?“ (s. 17) Kromě toho autorka stanovila a v rámci jednotlivých zvolených výzkumných přístupů precizně zodpověděla řadu dílčích výzkumných otázek. Získané informace následně systematicky komparovala.

Studie ukazuje, jakým způsobem se vývoj pozdního mateřství od vzniku Československa po současnost měnil z hlediska jeho mediální reprezentace, úrovně i intenzit plodnosti a zároveň dokládá – za pomoci „z dat vynořených“ a v čase se měnících pěti obrazů pozdního mateřství – vysokou míru shody mezi mediálními reprezentacemi pozdního mateřství a závěry vyplývajícími z analýz demografických dat.

K dalšímu zamyšlení bych vyzvala autorku pouze v souvislosti s některými ze stávajících formulací v závěru disertační práce, ve kterém se staví k současnému mediálnímu diskurzu (tj. ve vybraných ženských časopisech a v lékařském časopise Česká gynekologie) negativně. Na jednu stranu konstatuje a) že se zkoumaný diskurz shoduje s poznatky z analýzy demografických dat, dále b) že se zabývá příčinami odkládání mateřství (nachází je zejména v

podmínkách pro mateřství a absenci partnera a následných problémech s otěhotněním), dále c) že tento „průběh životních etap není diskursem vnímán jako ideální a správný“ a dále formuluje výzvu d) že „vhodné by tak bylo zaměřit rodinnou politiku právě na upozadění faktorů, které znemožňují mít dítě dříve, zejména pak předcházet jejich konsekvencí“ a také e) že budoucí výzkum by se mohl zaměřit na to, „proč čeští muži odkládají rodičovství...“, jelikož právě „hledání vhodného partnera“ je, „jak poukazuje diskurs, jednou z hlavních bariér mateřství.“ Na stranu druhou tento diskurz (a zde možná i odborný sociálně-vědní diskurz) kritizuje za to, že pojmenování příčin odkladu mateřství je zároveň jeho obhajobou a že je málo upozorňováno na to, že odklad mateřství může vést i k bezdětnosti. Na tomto místě by stálo za úvahu, nakolik mohl být tento závěr ovlivněn faktem, že kritériem pro výběr článků do analýzy byla blízkost výrazu „pozdní mateřství“, nikoliv například „bezdětnost“ či „neplodnost“. Další otázkou, která vyvstává v souvislosti s formulacemi v závěru práce je, jaká je v práci role zkoumaného odborného lékařského diskurzu? Na straně jedné by měl reprezentovat situovaný stav poznání v oboru, na straně druhé se v závěru práce píše, že „v rozporu s fakty o biologických limitech žen, diskurs zcela upozaduje možnost, že odklad mateřství může v konečném důsledku vést k bezdětnosti.“ Nepocházejí ale fakta o biologických limitech právě z odborného lékařského diskurzu, který se o jejich posouvání snaží? A jaká je role zkoumaného diskurzu pro vytváření závěrů o sociální realitě? Na straně jedné je kritizován, že je „v rozporu s fakty o biologických limitech“, ale na straně druhé jeho „zjištění“ o příčinách odkládání mateřství jsou brána jako fakta a zároveň argument ke specifickému zacílení rodinné politiky a budoucího výzkumu. Pro účely publikování práce v odborném časopise doporučuji tato místa více zdůvodnit nebo formulovat precizněji a zároveň je drobně doplnit limity předložené práce.

Závěr: Disertační práce představuje aktuální výzkumné téma, které autorka uchopuje originálním způsobem a bez pochyb přináší do vědecké diskuse o pozdním mateřství v České republice nové informace. Mgr. et Mgr. Michaela Šimečkové ve své disertační práci dokázala propojit celou řadu zdánlivě nesouvisejících dat a vhodným způsobem ukázala jeden ze způsobů využití a přínosů metodologicky smíšeného výzkumu. Disertační práci považuji za zdařilou, kvalitní a doporučuji ji k obhajobě.

PhDr. Hana Hašková, Ph.D.